

LAO-CE

A LIBERTÁRIUS PANTEON

TÁBORSZKI BÁLINT

Lao-ce, az első libertárius

Mielőtt megismertem volna a libertarianizmust, a keleti gondolatvilág volt az, ami elsősorban lekötötte a figyelmemet. És a számos olvasmányom közül a legbecsesebb Lao-ce *Tao Te Kingje* volt. Azokon a reggeleken, középiskolás koromban, amikor úgy tűnt, kegyetlenül megfosztottak a döntési szabadságomtól, és épp ezért balra indultam a jobbra helyett, hogy a délelőttöt a közeli hegy tetején és a mögötte húzódó erdőben töltsöm, a túra pihenői során gyakran a *Tao Te Kingbe* merültem.

Csak visszatekintve figyeltem fel arra, hogy valójában ez a könyv volt a legelső libertárius olvasmányom.

Hogy pontosan ki volt Lao-ce, a több mint 2400 éves *Tao Te King* szerzője, az minden bizonnyal örök kérdés marad. Talán tudósként hozzáférése volt a Csou-dinasztia terebélyes könyvtárához, talán Konfuciusz személyes ismerőse volt - kortársa minden bizonnyal, egyes történetek egyenesen azt mondják, Buddha tanítója volt, mások szerint pedig remetének állt kora erkölcsi hanyatlása láttán, tanításait pedig a birodalom nyugati kapujának őre kérésére jegyezte le, mielőtt eltűnt volna az ismeretlenbe.

Talán egyik sem, talán mindegyik igaz. Mindettől függetlenül a könyv fennmaradt, és hatalmas befolyással bírt a keleti kultúrára. Lao-ce és követői voltak a világ első libertáriusai. Lao-ce az egyén jólétét, és az egyén jólétéből fakadó közösségi békét hangsúlyozza ki újra és újra művében és rámutat az állami intézményekre és rendeletekre,

ELLENPROPAGANDA

A személyes és politikai szabadság tudástára

amelyek károsítják azt, és amelyeket így el kell törölni.
Libertarianizmusa a 75. passzusban ölti legragyogóbb formáját:

Miért éheznek a nép?
Mert az urak adóval nyomják,
azért éheznek a nép.

Miért makacskodik a nép?
Mert az urak folyvást tevékenyek,
azért makacskodik a nép.

Miért hullik-pusztul a nép?
Mert az urak az élethez ragadnak,
azért hullik-pusztul a nép.

De hasonló gondolatokat találunk az 58-59. szakaszokat olvasva:

Mikor nyugalmas a kormányzat:
egyszerű a nép, nem lázad.
Mikor tevékeny a kormányzat:
a népre nyomorúság támad.

illetve:

Az emberek kormányzására s az ég szolgálatára
legfőbb: a mérték.
Csakis a mérték,
melyhez korán kell kelni.
Amit korán kell gondozni: ez az erény gazdagsága.

Lao-ce számára a kormányzat helyes magatartása a nem-sürgés vagy nem-cselekvés volt - a taoizmus egy alapmotívuma - ennek ellentéte pedig nyomorhoz és lázongáshoz vezet. Mint a történelem első libertáriusa, látta az intervencionizmus, az állami beavatkozás rendszerének bűnét, mikor 57. passzusában kijelentette: minél több tilalmas dolog van az ég alattiban, annál szegényebb a nép, majd

később ugyanitt: minél több a törvény és a parancs, annál jobban elszaporodnak a rablók és a tolvajok. Ennek megfelelően a tiszta laissez-faire politikát pártolta:

Ezért a bölcs ember azt mondja: Ha én nem-cselekvő vagyok, akkor a nép magától megváltozik; ha én szeretem a nyugalmat, akkor a nép magától megjavul; ha nekem nincs tevékenységem, akkor a nép magától meggazdagodik; [...]

Briliáns meglátás! A filozófia történelmében újra és újra előfordul, hogy a hatalmas elmék a költészet nyelvén meg tudják fogalmazni azt, ami igaz, de elméjükkel képtelenek teljességgel megragadni. Lao-ce 2400 évvel azelőtt látta az igazságot, mielőtt az osztrák gazdaságtani iskola gondolkodói nézeteire végleges igazolást tudtak volna adni. Lao-ce meglátásait mind a mai napig képtelen volt felfogni és integrálni az emberiség - a klasszikus liberalizmus korában, a 17-19. században értünk el legmagasabb fokú megvalósításához, de a huszadik század olyan államizmust és hanyatlást hozott magával, amely elsöpörte elődeink forradalmának vízióját és gyümölcsét. Ma éppen annak a ténynek feltárása és elterjesztése a feladatunk, hogy ha az állam nem tevékenykedik, "a nép magától meggazdagodik."

Ludwig von Mises újra és újra felhívja az olvasói figyelmét arra, hogy a nagyvállalatok és az iparmágnások pontosan annak köszönhetik előkelő gazdasági pozíciójukat, vagy a tömeget szolgálják. Egyedül az a vállalkozás nő hatalmasra, amely folyamatosan képes a legjobb módon kielégíteni a tömegek igényeit, nem pedig az, amely csak egy apró elit számára gyárt luxuscikkeket vagy egy parányi szubkultúra vágyait teljesíti. Hasonlóan látja Lao-ce mester is, amikor azt írja:

A néptömeg a nagyok alapja,
az alacsony a magas alapja.
Ezért az önjelölt vezetők és királyok
helyükön nem szilárdak.

Nem nézik, hogy a sokaság a nagyok alapja,
vesztüket ez okozza.

Amikor Lao-ce a királyok és az uralkodók helyes jelleméről ír, nem esik bele az autoritárius *Führerprinzip* hibájába. Ehelyett azoknak a gondolatoknak ad hangot, amelyeket később korunk legzseniálisabb anarcho-kapitalista gondolkodójától, Hans-Hermann Hoppe-től olvashatunk. Hoppe szerint a demokrácia a lehető legkárosabb államforma mind közül, mivel itt az államfő és a kormány pusztán a rövid időre kinevezett gondnok szerepében irányítja az államapparátust, arra ösztönözve az épp hatalmon levő uralkodókat, hogy annyit és olyan gyorsan marjanak el az adóztatással elkobozható zsákmányból, amennyit csak lehetséges. Ezzel szemben a monarchiában a király az ország hosszútávú érdekeit tartja szem előtt, hiszen egész élete során profitálni fog gazdasági teljesítményéből, majd gyermekeire hagyományozhatja. Viszont a monarchia jellegzetessége még mindig az, hogy monopolizálja a végső döntéshozatal hatalmát, ami továbbra is a monopóliumok minden káros hatásával jár – szemben a természetes úton kialakuló arisztokráciával vagy elittel, akikhez az emberek szabadon és bizalommal fordulhatnak konfliktusaikkal, hiszen az idők során kivívták maguknak igazságosságuk és bölcsességük hírnevét és elismerését.

Hoppe szavaival:

Amit itt természetes arisztokrácia, nemesek és királyok alatt értek, egyszerűen ez: Minden legalább minimális komplexitású társadalomban néhányan birtokolni fogják a természetes elit rangját. A vagyon, bölcsesség, bátorság, vagy azok kombinációjának felsőbbrendű teljesítménye következtében néhányan több tekintéllyel fognak bírni, mint mások, véleményük és ítéletük pedig széleskörű tiszteletnek örvend. Továbbá a szelektív párválasztás, illetve a polgári és genetikai öröklés törvényei miatt a természetes tekintély pozícióját

sokszor továbbadják pár „nemes” családon belül. Az ilyen, felsőbbrendű teljesítményű, előrelátó és példamutató magatartást tanúsító családok családfőihez fognak fordulni egymás elleni konfliktusokkal és panaszokkal. A nemes családok vezetői azok, akik általában bíróként és békéltetőként tevékenykednek, gyakran díjmentesen, a polgári kötelesség érzetéből. Ami azt illeti ez a jelenség a mai napig megfigyelhető minden kis közösségben.

Lao-ce is úgy látja, hogy a királynak jelleme és bölcsessége miatt kell vezetővé lennie, nem pedig hatalma és erőszakos elnyomása miatt. Így írja le a király jellemét:

Ahol megvalósul a teljes üresség,
ott a nyugalom tisztán megmarad,
minden növekszik a maga rendjén,
az örök áramlásban körbe-halad.
Minden virul, terem
s a kezdethez visszatér szüntelen.
A kezdethez visszatérés: a béke.
A béke: az élet visszatérte.
Az élet visszatérte: állandóság.
Az állandóság tudása: világosság.
Az állandóság nem-tudása: vakság, zűrzavar.
Aki az állandót ismeri, bölcs lesz,
aki bölcs lett, igazságos lesz,
aki igazságos lett, király lesz,
a király az eget követi,
az ég az út-at követi,
az út örökkévaló,
és minden rendjén való.

Illetve

A folyam s a tenger
minden völgyi patak királya;
mert alacsonyabb az ágya,
ezért minden völgyi patak királya.
Ezért a bölcs,
ha a nép felett akar állni,
a népnél lejjebb álljon;
ha a nép előtt akar járni,
az egész nép mögött járjon.
Ezért a bölcs
felül áll, de terhét nem nyögik,
elől jár, de mégse gyűlölik.

Így értelmet nyer - és világosan illeszkedik libertárius nézeteibe -
miért mondja pár passzussal később:

Ezért nagy az út,
az ég,
a föld
s a király.
A világon négy nagy létezik
s a király köztük az egyik.

A háború kapcsán sem esett azon téveszmék áldozatául, amelyek
a modern korban nemes tettnek dicsőítik azt. Ő pontosan látta a
háború igaz természetét: egyszerű tömeggyilkosság; és épp ezért úgy
gondolta, a háborúzás kizárólag önvédelemből igazolt és kizárólag a
győzelem pillanatáig, elkerülve minden felesleges mészárlást.

Az eszes: győz és megtorpan,
nem tobzódik a diadalban,
győz és nem magasodik,
győz és nem cifrálkodik,
győz és nem kevélykedik,

győz, mert győzni kényszerítették,
győz, de sohasem erőszakoskodik.

Fontosnak látta egy újabb fejezetet szentelni a háborúnak, amelyet elsőprő következtetéssel zárt:

A legszebb hadsereg is a csapás eszköze,
mindenféle gyűlöletes,
az út-on járó nem él vele.

[...]

Aki győztesként előre-nyomul,
az ember-irtásnak örül;
aki az ember-irtásnak örül,
az gyűlöletet fakaszt az ég alatt.

[..]

Az ember-irtás
siralom, gyötrelm,
gyász-szertartás a harci győzelem.

Emellett nem késlekedett rámutatni, hogy végső soron a háborúskodás az emberek kifosztásával jár:

Hol had vonult,
tövis lepi a rétet,
nagy harc után jönnek az ínséges évek.

Természetesen Lao-ce társadalomfilozófiai megfontolásai pusztán műve egyik részét képezték. A könyv főképp azt taglalja, miképp cselekedjen az ember, szembetalálkozva a valósággal. Lao-ce válasza, hogy az egyén feladata fenntartani az egyensúlyt a két ellenpólus, a férfi-nő, a fekete-fehér vagy a dicsőség-rejtettség között. Nos, Lao-ce szintiszta archetipikus nyelven beszél, és pszichológiai szempontból is kell értelmezni azt. A Tao Te King annak a kézikönyvnek, miként navigálja el magát az ember a Nagy Anya és a Nagy Atya

archetípusai között, hogyan integrálja pszichéje e két részét bármelyik elfojtása nélkül.

A Nagy Anya archetípus egyszerre rendelkezik pozitív és negatív oldallal: egyik oldala tápláló, gondozó és életadó képet ölt, míg a másik sötétséget hoz, felfalja és elpusztítja az egyént. Az előbbi a mitológiákban, mesékben, álmokban, látomásokban vagy a tudattalan kifejeződésének bármelyik más formájában az egyház, város, ország, mennyország, a Föld, erdő, tenger, a Hold, a szántóföld, barlang, forrás, kút, edény, rózsa, mandala, üreges formák, tehén, nyúl és a barátságos állatok képében jelentik meg, az utóbbi - a negatív oldala - a boszorkányban, a sárkányban, nagy halakban, kígyókban, sírban, halálban, rémálmokban és a szellemekben ölt testet.¹ Pszichológiailag a *tudattalannak* felel meg, amely egészséges formájában táplálja és támogatja az ént, elfojtott és pusztító formájában pedig elmezavarokat idéz elő vagy öngyilkosságba taszítja az embert (társadalmi megjelenése a nihilizmus és dekadencia²).

A Nagy Atya archetípusa úgyszintén kettős természetű: pozitív oldala a rend, a racionalitás, inspiráció és megértés - illetve a kultúra, míg negatív oldala az irracionalitás, az arrogancia (mint Ikarosz esete, aki apja tanácsának való ellenszegülése miatt zuhant halálába) vagy akár a zsarnokság. A mitológiákban, mesékben, álmokban, és a

¹ C. G. Jung: Az archetípusok és a kollektív tudattalan, 90. o.

² Jordan B. Peterson: Maps of Meaning, 256-69.:

A fasiszta - aki nem hajlandó szembenézni az ismeretlen valóságával és szükségességével - "a rend patológiai túlsúlya" mögé rejti sérülékeny oldalát. A dekadens - aki nem hajlandó elismerni, hogy a létezés nem lehetséges rend nélkül - önmaga és mások előtt a "káosz patológiai túlsúlya" mögé rejti éretlenségét. A fasiszta hajlandó feláldozni a rendért fájdalmas szabadságát [...]. A dekadens úgy hiszi, hogy fegyelmesség és felelősség nélkül is el lehet érni a szabadságot, mivel nem ismeretes előtte "a [kultúrán] kívüli valóság földje" és nem hajlandó viselni a rend súlyát.

tudattalan egyéb kifejeződési formáiban részben, mint a tudat magasabb régiója, a szél, a nap, az eső képében, illetve tollak, madarak és egyéb, repüléssel kapcsolatos alakok jelenítik meg, továbbá a fény, vagy hegyes tárgyak. Emberi megjelenései a bölcs öregember, pap, doktor, stb., esetleg bíró (mint a törvény és az igazságosság képe), negatív képe pedig a elsősorban a zsarnok (társadalmi megjelenése a fasizmus³).

Lao-ce arra kíván választ adni, mi az a viselkedésforma, ami összekapcsolja a két ellentétes elemet, a tudattalant és a tudatot, a káoszt és a rendet - ahogy a taoisták látják, a kozmosz két elemét, yint és yangot - és ezzel együtt megteremti a világegyetem nyugalmát és békéjét. Lao-ce folyamatosan figyelmezteti az olvasót, mikor tért le az út-ról (a két archetípus között): kincs, gőg, rang egyszerre: *mekkora szerencsétlenség!*, és leírja, hogyan járhatja azt: *alkotni, adni majd visszavonulni: ez az égi bölcsesség.*

Az út-on (tao) járva az egyén egyszerre gondolja szellemi épségét és lelki nyugalmát; egyszerre a tradíció védelmezője és az új, ismeretlen eszmék hírnöke. Nem konzervatív - a Nagy Atya patológiai túlsúlyával - és nem is liberális - a Nagy Anya patológiai túlsúlyával - ([erről bővebben lásd r/K szelekció elmélete bejegyzéssorozatunkat](#)) hanem libertárius, ami elismeri a rend fontosságát, de ezzel egy időben látja, hogy az egyénnek és a társadalomnak folyamatosan hozzá kell igazodnia a káosz által előidézett változásokhoz - amire kizárólag a szabadpiac képes. Röviden tehát, Lao-ce volt a történelem első filozófusa, aki sikeresen felismerte az emberi psziché és a külvilág két hatalmas fontosságú alkotóelemét és megfogalmazta, miként hozhatók harmonikus kapcsolatba, mind a személyes, mind a társadalmi életben. Ez egy olyan ismeret, amit mind a mai napig csak egy apró szellemi elit sajátított el, és felbecsülhetetlen zsenialitásra

³ Jordan B. Peterson: Maps of Meaning, 256-69.

volt szükség ahhoz, hogy Lao-ce mester hangot adjon ennek 2500 évvel ezelőtt. Ezért előkelő helyet érdemel mind a libertarianizmus, mind az emberi filozófia hatalmas pantheonában.

Kedves olvasónk,

Bármennyire is fontosnak találjuk a szabadság üzenetét és annak elterjesztését Magyarországon, sajnos képtelenek vagyunk tartósan önerőből, a segítséged nélkül csinálni.

Kérjük, támogasd az oldalunkat egy egyszeri összeggel, vagy iratkozz fel egy havonta automatikusan ismétlődő támogatásra [ide kattintva](#).